

◀B>UZBUĐENJE U LJUDSKOM VRTU◀/B>

Spor oko Sloterdajka

Aleksandra KOSTIĆ

Peter Sloterdajk je sredinom jula prošle godine na jednom filozofskom seminaru u Bavarskoj, posvećenom Hajdegeru, održao predavanje sa naslovom "Pravila za ljudski vrt". A onda se dogodio skandal – "spor oko Sloterdajka".

Jedno filozofsko predavanje, održano pred malim brojem stručnjaka (doduše ne samo filozofa, već i teologa i istoričara) izazvalo je neobično živu polemiku u javnosti. Sloterdajk je sa svojim oponentima razmenjivao žustre, pa i uvredljive novinske napise. Uskoro je, na sreću, objavljen i sam tekst predavanja, a javilo se mnogo njih koji su osetili kako su pozvani da se uključe ili daju svoj komentar.

Malo je verovatno da bi takvu pažnju mogla da izazove bilo kakva filozofska rasprava unutar akademskih krugova – akademski krugovi se i formiraju vođenjem filozofskih razgovora koji se ne mogu ticati šire javnosti. Načelno, rasprava filozofa može postati zanimljiva tek ako se odvija na liniji "slobodni agens" – "institucija".

A u Nemačkoj, čini se, provokativnijeg, doslednijeg, profilisanijeg i talentovanijeg "slobodnog agensa" od Petera Sloterdajka, trenutno nema. "Instituciju", s druge strane, personifikuje Jirgen Habermas, i to vrlo primereno, jer on svakako jeste institucija nemačke filozofije.

Dalje, "agens" je, kao što i treba očekivati, pripadnik mlađe generacije, glas "novog doba". S obzirom na tle na kom se odigrava čitav sukob, tema na kojoj se prelama nastupanje novog doba je – stara: fašizam. Sloterdajk je, naime, optužen da su teze njegovog predavanja "fašistoidne". (A i na leksičkom planu mnogima uši para upotreba izraza "Züchtung", koji pokriva ono što bismo mi nazvali uzgoj, ali donekle i odgoj, podizanje, zavisno od konteksta, a inače je korišten u nacističko doba, na način koji je lako zamisliti i koji je veoma prepo-

znatljiv.) Sloterdajk odgovara dramatičnim proglasom da on ne pripada "sinovima fašističkih očeva", onima koji "hipermoralom" iskupljuju grehe svojih predaka – on je oslobođen stega mračne prošlosti koja zarobljuje misao. Na filozofskom planu to se očituje u srodnosti sa francuskim neostukturalizmom, ili možda nečim što se naziva "*Neue Verständlichkeit*", ili pak sa postmodernizmom.

Kompaktnost i prepoznatljivost ovog sklopa (generacijski jaz – usamljeni jahač – novo svitanje) govori i o tome kako, dakle, nije u pitanju tako iznenadna eksplozija izazvana samim predavanjem. Po svemu sudeći predavanje je bilo samo iskra na veoma zapaljivom tlu. Ako se zlobni pogled uperi prema obema stranama, koje se međusobno optužuju za insceniranje čitave situacije, moglo bi se reći da je svejedno da li je bilo koja strana zaista i napravila inscenaciju – jer su obe, po logici stvari, mogle, a možda čak i morale da to učine.

Dalje, kada je već reč o inscenacijama, malo je verovatno da bi bilo tolikog uzbuđenja da nije došlo i do pravih dramskih obrta i peripetija. Navodno krišom umnožavani rukopisi, nesaglasni opisi situacija i odnosa, bombastične izjave, sve to može da zabavi nefilozofsku publiku i bude dobrodošlo osveženje. Ako je nemačkoj filozofskoj sceni potrebno novog daha, ako joj nedostaje svežina misli koja se, možda, mora nametati i ovako praskajući, ako umesto "sinova" dolaze "unuci", ili ako pak treba obuzdati drske diletante koji se olako odriču ozbiljnih razmatranja ozbiljnih moralnih problema, sve je to, i te kako, "stvar filozofije" i predstavlja legitiman naredni nivo rasprave. Ali, primetan je i višak dramskih zapleta, vezan za skretanje pažnje sa predmeta na učesnike i njihove temperamente.

Konačno, malo je verovatno da bi javnost bila toliko zainteresovana da predmet polemike – ili barem ono što je iz predavanja izvučeno kao tema i publici predočeno u savremenoj formulaciji kao "genetski inženjering" – nije tema koja je prisutna i prepoznatljiva, ali istovremeno i disciplina stručnjaka više oblasti, od filozofa do naučnika koji se bave veoma uskim oblastima, i koji se svi mogu osećati prozvanim ili indirektno uključenim. Verovatno nema naučne grane koja je tako medijski pokrivena kao genetski inženjering – razglabana, komentarisana i, posledično, obavijena velom sumnje da, u stvari, mnogo više postiže i čini nego što se to priznaje, dok medijska buka služi tome da istina ne izbije na videlo. No, na stranu pitanje o mogućim medijskim manipulacijama, i ono što se javnosti eksplicitno nudi intrigantno je, zastrašujuće i novo, i stoga je pravi teren za oživljavanje starog filozofskog pitanja o odnosu morala i odgovornosti, s jedne, i naučnog razvoja, koji u čovekove ruke stavlja samoubilačka i samoosakaćujuća oruđa, s druge strane. Tako se, na prvom koraku, filozofi i naučnici različitih struka, uključujući i pravnike i hemičare, pronalaze u ovoj temi. Na drugom koraku, genetika je idealno "mesto" za ponovo postavljanje starih filozofskih pitanja o čoveku ako se uzme u obzir mogućnost do sada nezamislivog prodora u čovekovu biologiju, prodora koji može da ga na neslućene načine izmeni. Naime, šta je čovek i šta bi čovek trebalo da bude, fi-

lozofska je tema *par excellence*; kada se nju uključe znanja koja poseduje genetika – znanja koja nude mogućnost da se "interveniše" na najnižem i odsudnom biološkom sloju našeg bića – filozofija dobija nove dimenzije, opasne i nepregledne, i stoga je primorana i na novo suočavanje sa opštim mestima svoje istorije. Sloterdajk je na specifičan način načeo ove teme, istovremeno provocirajući i okrećući "bok" svojim mogućim oponentima, nudeći im u svojoj nedorečenosti ranjiva mesta.

Pretpostavimo, dakle, da su ovo elementi koji su morali da se saberu na jednom mestu da bismo prisustvovali ovakvom uzbuđenju u "ljudskom vrtu", kako to kaže Sloterdajk – poigravajući se metaforama, usput ne propuštajući priliku da bocne svojom drskošću. Na osnovu ovo nekoliko akcenata polemike, odnosno teksta predavanja i četiri pisma iz prvog naleta sukoba, verovatno se može steći slika o atmosferi i argumentaciji spora "oko Sloterdajka". A moguće je da je "spor oko filozofije" nešto sasvim drugo.